

Kansen voor voorweiden in weidevogelbeheer

Door vroeg in het seizoen te beweiden ontstaat er grasland dat in potentie geschikt is voor weidevogelkuijken: het gras is korter, opener en gevarieerder in lengte en dichtheid, dan dat van maaipercelen. Daarnaast vormen hoge graspollen en mestbossen dekking tegen predatoren en trekken mestflatten insecten aan die als voedsel voor kuijken kunnen dienen. Om inzicht te krijgen in de gevolgen hiervan op de opbrengst en graskwaliteit is in het POP3-project Vogels en Voorspoed Fryslân een praktijkproef uitgevoerd. In deze proef is ook gekeken naar de geschiktheid van het perceel voor weidevogelkuijken.

Nyncke Hoekstra, Nick van Eekeren
 Louis Bolk Instituut
 Anne Jansma
 Agreco advies en onderzoek
 René Faber
 Fijldzaken

Beweiding kan een belangrijke rol spelen in het weidevogelmooizaak als aanvulling op percelen met uitgestelde maaidatum tussen 1 en 15 juni. Zeker op rijkere

percelen en in groeizame voorjaren is het gewas op deze percelen eind mei vaak al te hoog en te dicht en daarmee niet meer geschikt voor kuijken. Juist rond deze tijd (eind mei tot eind juni) is er behoefte aan goed doorwaadbare percelen met goede dekking tot het moment dat de kuijken vliegvlug zijn.

In de praktijk ontstaat voor weidevogelkuijken geschikt voorbeweid grasland (met graspollen, mestbossen) rond de periode van de overgang van het eerste naar het tweede

beweidingsblok. Deze overgang vindt vaak plaats na midden mei, als het areaal na de eerste kuilsnede weer beschikbaar is voor beweiding. In veel gevallen worden de beweidde percelen schoongemaaid, waarmee de geschiktheid als kuikenbiotop verloren gaat.

In de praktijk voorziet het ANLb-pakket voorbeweiden in een rustperiode na voorweiden van zes weken vanaf 1 of 8 mei, maar de grashoogte is eind mei vaak al hoog. Er is dus behoefte aan een meer flexibel pakket voorweiden. Daarin moet zowel de start als de lengte van de rustperiode beter worden afgestemd op de behoeften van de weidevogels en de beheerders.

Op twee melkveebedrijven (A en B) op zee-

■ **Voorweiden**

Als grasland in het begin van het weideseizoen wordt begraasd, gevolgd door een rustperiode. ontstaan voor kuikens van weidevogels gunstigere omstandigheden. Foto's: Louis Bolk Instituut

TABEL 1 OVERZICHT VAN BEHANDELINGEN, BEMESTING EN MA AIDATA NA VOORWEIDEN TOT 20 MEI

Eind mei is het gras vaak al te dicht voor kuikens. Daarom is een meer flexibele opzet onderzocht met verschillende rustperiodes.

Code	Behandeling	Maaien	Bemesting
S+M+B	Schoonmaaïen (S) + kuilsnede (M)	21 mei + 18 juni	60 kg N per ha (KAS)
M+B	Kuilsnede zonder schoonmaaïen	18 juni	60 kg N per ha (KAS)
M	Weidevogelrust: 4 weken	18 juni	0
2xM	Weidevogelrust: 2 weken	4 juni + 18 juni	0

TABEL 2 EFFECT VAN SCHOONMAAIEN, BEMESTEN EN RUSTPERIODE

Het effect van schoonmaaien, de bemesting en de rustperiode op de gemiddelde grashoogte (cm) en de variatie in grashoogte (standaard deviatie, cm) na twee weken (4 juni) en vier weken (18 juni) na voorweiden. Voor behandelingen zie tabel 1.

	Grashoogte (cm)		Variatie in grashoogte (SD, cm)	
	4 juni*	18 juni	4 juni	18 juni
S+M+B	6,9a	12,6a	1,9a	4,2a
M+B	12,5b	12,3a	2,6b	4,6a
M	11,5b	12,9a	3,3b	3,7a
2xM	11,7b	6,6b	3,6b	2,2b

*Gemiddelden gevolgd door verschillende letters zijn significant verschillend

Voorweiden

Veel percelen met een beheerpakket voor weidevogels hebben een uitgestelde maaidatum tot 1, 8 of 15 juni. Deze percelen geven de kuikens dekking en voldoende insecten om te foerageren. De uitgestelde maaidatum geeft wel een probleem: het gewas wordt zwaar en de kuikens kunnen er slecht in lopen. Daarom zijn proeven gedaan met voorweiden, waarbij gegraasd wordt tot 1 of 8 mei, zodat het gewas minder zwaar is in mei en juni. Daarna wordt het perceel met rust gelaten tot na de uitgestelde maaidatum.

klei in Zuidwest-Friesland is een praktijkproef uitgevoerd op een perceel dat vanaf begin april tot 20 mei 2019 was voorbeweid. Op beide percelen werden twaalf veldjes van 2,5 x 10 meter aangelegd met vier behandelingen in drie herhalingen (zie Tabel 1). Hierin werd het effect van schoonmaaien na voorweiden, bemesting en de lengte van de rustperiode bepaald op grashoogte, variatie in grashoogte, opbrengst en kwaliteit van het geogste gras. Op bedrijf A was de uitschaarhoogte 5,4 cm en op bedrijf B was dit 9,3 cm.

Schoonmaaien na beweiding (S+M+B vs M+B)

Schoonmaaien van beweide land wordt gedaan om een gelijkmatige en schone hergroei te creëren met een hoge voederwaarde. Hierdoor is het risico op besmetting van kuilgras met weidemest lager. Ook speelt vaak het gevoel mee dat het land er dan weer netjes uit ziet. Maar vanuit weidevogel oogpunt zou het schoonmaaien bij voorkeur achterwege moeten blijven.

In deze proef resulteerde schoonmaaien na beweiding (zoals verwacht) in een lagere grashoogte en ook in minder variatie in grashoogte (zie Tabel 2: S+M+B t.o.v. M+B). Vooral dit laatste maakt het minder geschikt voor kuikens. Het effect van schoonmaaien op opbrengst en voederwaarde was afhankelijk van de grashoogte na beweiding. Bij lage uitschaarhoogte (5,4 cm bij bedrijf A), had het schoonmaaien weinig tot geen effect op de drogestofopbrengst en de voederwaarde (Figuur 1). Bij hogere uitschaarhoogte (9,3 cm bij bedrijf B), resulteerde schoonmaaien in een lagere drogestofopbrengst ook als de opbrengst van de schoonmaaisnede werd

meegerekend. Het schoonmaaien had een positief effect op de VEM- en RE-inhoud van het geogste gras. De opbrengstreductie was echter dermate hoog dat deze niet werd gecompenseerd door de toename in voederwaarde. Als de schoonmaaisnede niet werd meegerekend was de kVEM-opbrengst 47 procent lager bij bedrijf B en de verandering in RE was in dezelfde orde van grootte.

Bemesting (M+B vs M)

In de huidige proef was er geen effect van bemesting op de grashoogte na twee en vier weken (Tabel 2). Zonder bemesting (M) was de drogestofopbrengst na vier weken op 18 juni ongeveer 700 kg per hectare lager bij bedrijf A en bij bedrijf B was er geen verschil met de bemeste behandeling (M+B). Er was weinig tot geen effect van bemesting op de VEM-inhoud. Het ruweiwitgehalte was wel lager zonder bemesting (29 g per kg ds minder bij bedrijf A en 52 g per kg ds minder bij bedrijf B). Er was een kleine afname in VEM-opbrengst (gemiddeld 13 procent) en een significante afname van de ruweiwitopbrengst van gemiddeld 33 procent. Los van de verstoring die samengaat met bemesting, was er dus relatief weinig effect van het weglaten van de bemesting op de grashoogte en opbrengst. Dit levert dus weinig voordeel op voor de weidevogels. Bij een langere rustperiode dan vier weken is het effect van bemesting op grashoogte en doorwaadbaarheid wel sterker. Daarmee vermindert dit de flexibiliteit om de rustperiode te verlengen.

Weiderust (2xM vs M)

Een kortere weiderustperiode van twee in plaats van vier weken na het einde van de beweiding op 20 mei (2xM ten opzichte van M) resulteerde in een hogere voederwaarde. Omdat het gras eigenlijk in een te jong stadium werd gemaaid, bleef de drogestofopbrengst echter sterk achter. Hierbij past de opmerking dat de snede op 18 juni in deze proef in de praktijk een paar weken later zou zijn gemaaid. Daardoor zou het negatieve effect op de opbrengst kleiner zijn. Vanuit deze proef lijkt een kortere rustperiode vooral zinvol bij een relatief hoge uitschaarhoogte, omdat de voederwaarde van het gewas te sterk afneemt bij een langere rustperiode. Ook kan het zijn dat het perceel nodig is voor beweiding.

CONCLUSIES

- Het gebruik van voorbeweid grasland als kuikenland kan goed aansluiten bij de bedrijfsvoering, en leidt niet per definitie tot minder drogestofopbrengst of voederwaarde.
- Als de rustperiode langer dan vier weken duurt, heeft dit negatieve gevolgen voor de opbrengst en voederwaarde (V-focus, oktober 2019). Ook is een vergoeding op zijn plaats als er knelpunten ontstaan of extra inspanning of investering vereist is. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarbij de rustperiode ingaat op een moment dat het beschikbare weideareaal eigenlijk niet groot genoeg is. Ook ligt land met een uitgestelde maaidatum vaak op afstand. Het (voor)weiden brengt dan een extra tijdsinvestering of investering in kavelpaden, watervoorziening en afrastering met zich mee.
- Het beweidingssysteem heeft een groot effect op de kwaliteit van kuikenland. Bij een hogere uitschaarhoogte is het perceel eerder geschikt als kuikenland en zijn er

vaak grotere mestbossen. Maar de kwaliteit van het geoogste gras neemt sneller af en de grashoogte is weer sneller beperkend voor de doorwaardbaarheid.

Meer onderzoek naar het effect van beweidingssysteem (veedichtheid, in- en uitschaarhoogte) op de kwaliteit van het kuikenland (hoogte, structuur en voedselbeschikbaarheid) kan bijdragen aan het opstellen van richtlijnen hiervoor.

- Er is een gebrek aan onderzoek dat dit type beheer daadwerkelijk koppelt aan de groei en overlevingskansen van weidevogels en hun kuikens. Wel wordt er binnen project Vogels en Voorspoed Fryslân onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van insecten op beweidde, gemaaide en kruidenrijke percelen.
- Het is cruciaal dat de gekozen perioden van voorweiden en rust goed worden afgestemd op de (broed- en opgroei) timing van de weidevogels. Kennis van de weidevogels en hun timing op het bedrijf zijn daarom van doorslaggevend belang.

Verantwoording

Dit werk was onderdeel van het POP3-project Vogels en Voorspoed Fryslân gefinancierd door het ELFPO en de provincie Fryslân in samenwerking met de collectieven Noardlike Fryske Wâlden, It Lege Midden, Agrarisch Collectief Waadrâne en Coöperatieve vereniging Súdwestkust.

provinsje fryslân
provincie fryslân

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

FIGUUR 1 EFFECT VAN SCHOONMAAIEN, BEMESTING EN DE RUSTPERIODE

Het effect van schoonmaaien, bemesting en lengte van de rustperiode (nul, twee of vier weken) op twee bedrijven met verschillende grashoogte na beweiding (A = 5,4 cm; B = 9,3 cm) op de drogestof opbrengst (kg DS/ha), VEM- en RE-gehaltenes (g/kg DS).

